

חובל נחלתו

מי שלא קשה לפניו התענית ייחכו עד חמישים מינוט,ומי שקשה לפניו יאכל אחר מ"א מינוט. וקריאת המגילה יתחילה אחר חמישים מינוט ומ" שקשה לפיו כשהוא בחול שחתנו יאכל מעט קודם קריאת המגילה.

מסקנה

במקומות שיודיע שקריאת המגילה מתארכת בגל הכאת המן, ויש אנשים המצטערים מהחצום וקשה להם להתרכו בקריאת המגילה, או שיש חשש שהאריכות תגרום להתקלגות הציבור למניין 'זריזין' ומניין רגיל – מן הראי מתוך התחשבות למצטערים ומשום ברוב עם הדורת מלך לאחר את תפילת ערבית בסוף התענית, ולתת אפשרות למצטערים לטיעום קמעא ולשותות לפני תפילה רק יכול כמובן שלא לטיעום. וכן נשים המתינו בתיקות וביתם קטנים או תינוקות והתענו תענית אסתר, מן הראי שתתעטמנה מעט ולאחר שימוש המגילה תשעינה.

שהתир טיעמה, והביא ראייה שאף מהר"ל התיר לבכורים המתענים ביום ה' (כփסה בليل שבת או במוצ"ש ומקדים את הבדיקה ותענית בכוורת) לטיעום קודם בדיקת חמץ.

וכتب במשנה ברורה (ס"י תרכז ס"ק יד): "עיין במ"א שמשיק דזוקא אכילה אסור אבל טיעמה בעממא שרי ונ"כ טוב יותר להקל לאייש זהה שיטיעום קודם קריאת המגילה ולא להקל לקרוות מפלג המנחה ולמנղה דהפר"ח קרא הנר על קולא זו ודעתו דזוקם צה"ב אינו יוצא כלל אפיקו דינבד וכן משמע דעת הגר"א בביורו. ואפיקו טיעמה און להקל **אלצורך גדול** דהינו חוליה קצר או מי שמתעננה והתענית קשה לו ושינוור טיעמה היינו בכיצה פת או משוקן כשונור ביצה". וכן התיר בעורוה"ש (ס"י תרכז ס"ק ח).

וכ"פ בש"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' סב): "לענין גמר תענית דרבנן יש להקל למי שקשה לפניו להתענות שיأكل אחר נ' מילוי ורביע שחווא בכאן אחר מ"א מינוט, ויתפלל ערבית קודם ואם הציבור הווששן לשמא יש מי שקשה לפניהם התענית, יתחילה להתפלל ערבית באופן שיגמור אחר מ"א מינוט ואז

סימן כא

מצות פריה ורבייה במצרים

בן מכל מקום פטור אשת אביו מן הובוט וחייב על מכתו ועל קללותו ובנו לכל דבר חזק ממי שיש לו מן השפהה וממן הנכricht". ובירושלמי (פ"ב ח"י): "מי שיש לו בן מכל מקום כי ר' אבון בעי ובנו לכל דבר אפיקו לפרקיה ורבייה ולא שנייה".
היו ר' אבון שאל האם מצור הוא בנו

שאלת

האם מי שעבד ובא על עריות והוליד בן מצור קיים מצות פריה ורבייה?

תשובות

א. נאמר ביבמות (פ"ב מ"ו): "מי שיש לו

סימן כא — מצות פריה ורבייה במזוז

ותשיליך אותן שם ישבו לעופר וירוה מתישב המקום מזרעיך ובמקום שתגוזר לורעך לישראל שם יהיה ולגוזם שם יהו וירינו שנאמר (ירמ"ב י') ארץ לא נבר בה איש ולא ישב אדם שם שלא זרע שם מבשרו. מכאן יש לומר למוליך מזור לא מבניא דלא קיים מצות פריה ורבייה אלא שמנכב את המשיח דקמרי מזור לא די ואתו מזור שמוליך לא يولיך בנים דלא חי טריפה דלא חי ואלו אותו הורע שהזורי בפסול היה מזריע בנסיבות היה מוליך בן או בת שבו מתקיימים והוא וחסר מגנו אדם הראשון.

והעיר על כך בברית עולם: "המוליך בריש אה כתוב שקיים פריה ורבייה וכן כתבו הרשב"א והרייטב"א והרב המאירי ביבמות פ"ב מהירושלמי, ואני בנני כתבתי זהה ובפירוש דברי רביינו בספר הקטן ברבי יוסף שם בא"ח סי' א' אות י"ב ונע"ש בס' הקטן חיים שאל סימן ד"ע אות מ"ז.

ואמנם בבית שמואל (ס"א ס"ק יא) העיר: "בספר חסידים סי' ת"ק כ' דלא קיים פ"ז כשחוליך מזור דק"ל מזור איןיו די ואפשר הס"ח אייר כי שא"י דהוא מזור אז מזור איןיו די אבל אם ידוע דהוא מזור קיים האב פריה ורבייה אז די". וחייב בין אם המזר ידוע או שאין ידוע שאז לא קיים מחמת שהמזר ימות.

אולם בערך השולחן (אה"ע סי' א סי' ז) השיג: "ויש מי שרוצה לומר במזור דוקא

אף למצות פריה ורבייה ושאלתו לא פשוטה.

אולם הראשונים גורסים אחרת¹, וכך כתב הרמב"ן (במotaת נב עב): "ובנו לכל דבר לירשו וליטמא לו. ובירושלמי אפיקו לפרקיה ורבייה ולשניה, והאי דלא בעינן בה פשוטא כדבעין גבי אחין, משום דאיידי דקמני רישא הци תען טיפא, או נמי גבי בן לאו פשוטא הוא דכון דבענבריה נולד לו ס"א לא קיים בו מצות פריה ורבייה ושניות נמי לא גוזרו בו ואפיקו לירשו וליטמא לו לא יהא כבנו קמ"ל".

וכן כתבו הרשב"א, הרייטב"א והמאיר, והביא זאת הבית יוסף (בן העוזר סי' א).

וכך פסק הרמ"א שולחן ערוך ابن העוזר סי' א סי' ז): "זהה הבן מזור או חרש, שיטה וקטן, קיים המצווה. (ב"י בשם הרשב"א)".

ב. אולם בספר חסידים (מרגוליות, סי' תק כתוב: "המוליך מזור לא קיים מצות פריה ורבייה, אדם הראשון היה מסוף העולם ועד סוף ובקשו מלאכי השרת לומר לפני קדוש קדוש, כי היה מלא כל הארץ, בא הקב"ה ומגעטו ונטל מאבריו קצר והיו מונחים חתיכות בשער סביבותיו, אמר אדם להקב"ה רבש"ע למה אתה גוזלי, הטוב לך כי תענשוך כי תמאס יגינע כפיך (איוב י' ג') וככתוב (תהלים קל"ט, ה) ותשת עלי כפיך, אמר לו אני אחזר לך פרו ורבו ומלאו את הארץ (בראשית א' כ"ח) כבראשונה. והיינו אמרין אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף. אל הקב"ה טול אלו חתיכות ותפומות בכל הארץ ובכל מקום שתווליך

1. בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' עד אותן מו) העיר על חילופי הגירושות בירושלמי שהם הגורמים את השיטות השונות.

חבל נחלתו

ואפי' בדיעבד וכ"כ בועל מגיד משנה בשם הרב, וכן הסכימו רוב הפוסקים. ואנו^ג דהאר"ז ז"ל לנוין ברכה חולק שני שאלות הותם דכוון שננהן ראוי שיברך שנל הנאותו הווא מבורך, אבל בנ"ד כ"ע מודו דכוון שבאה בענוה אין ערווה מצוה ולעולם הבא בנים אל שוחשב שקיים בהם מצות פ"ז מוריידן אותו לבאר שחת ומפסיקים אותו ממוקום חיוותו אשר לזה תכליות המוצה ודעתו. שוב ראיוני שכטב הרטיב"א ז"ל ביבמות ז"ל ובירושלמי אמר בנו הוא לכל דבר אפי' לפ"ז ולשניהם לומר שאענ"פ שהוא מודר בו ושניות וקיים מצות פריה ורבייה עכ"ל וכתבו והיובם והיה מיבם את אשת אביו אלא משומש דהוא بلا יבא. והכי היה משמע מהא דק"ל גור שנטגיר הוא ובניו קיים מצות פ"ז ומושם דעתך ליהolis ובנ"ד הרי הוא מיוחס אחר אביו וכן נמי משמע מקרה דהרי זרעו דכתיב כי ישבו אחיהם יחדיו ומתחם אחד מהם ובן אין לו וכו' ימזהה שמו מישראל והרי אין שמו של זה מוחוי בענולם הזה. אבל כד מענית בה ספר תשכח דעתנו^ג לבנו לכל דבר הרי **הויא מצוה הבעה בעבירה ולא יצא ידי חובתו** וכן כל מצות שבתורה וכ"ש מצוה הבאה בערוה חמורה וגדייה כזו שנכר נפשו ונשטעו דתני בירושלמי מצוה גזלה אסור לברך עלייה א"ר אוושעיא נ"ש ובוצע ברך נאץ' הדא דתימא בתחלת אבל בסוף דמייס הוא חביב לו ר' יוחנן [אמר] אין עבירה מצוה ר' יסא אמר אין עבירה מצוה א"ר איליה אלה המצות אם נשיתם כמצותן הרי הן מצות ואם לאו אין מצות עכ"ל. והכי איתא בתלמוד דידן פ"ק דסנהדרין ר' יעקב אומר: הרי שגול טאה של חיטין וכו' אין זה מברך אלא מנאץ ומיתתי לה פרק הגול קמא הא למדת כי מצוה הבאה בעבירה אינה מצוה

בשידוע שהוא מודר אבל בשאיינו יدون לא יצא ממשום דבריו חז"ל דמןoder שאינו יدون לא יהיה הרבה. ולא נ"ל, דמן"נ כל זמן שהוא חי יוצא בו ואם ימות וויה זרע יצא בזרעו כמ"ש ואם ימות בחיזיו ולא יניח זרע הרי גם באינו מודר לא יצא ושנאמר דהוא אינו ראוי להניח זרע ונחשבנו כסריס לא משמע כלל".

ג. בש"ת הרדב"ז (ח"ז סי' ב) נשאל שאלה זו וכתב: "לכאורה היה נראה דקיים דהרי בנו לכל דבר ליטמא לו ולעורשו ולפטור את אשת אביו מן החיליצה וכן היבום והיה מיבם את אשת אחיו אלא משומש דהוא بلا יבא. והכי היה משמע מהא דק"ל גור שנטגיר הוא ובניו קיים מצות פ"ז ומושם דעתך ליהolis ובנ"ד הרי הוא מיוחס אחר אביו וכן נמי משמע מקרה דהרי זרעו דכתיב כי ישבו אחיהם יחדיו ומתחם אחד מהם ובן אין לו וכו' ימזהה שמו מישראל והרי אין שמו של זה מוחוי בענולם הזה. אבל כד מענית בה ספר תשכח דעתנו^ג לבנו לכל דבר הרי **הויא מצוה הבעה בעבירה ולא יצא ידי חובתו** וכן כל מצות שבתורה וכ"ש מצוה הבאה בערוה חמורה וגדייה כזו שנכר נפשו ונשטעו דתני בירושלמי מצוה גזלה אסור לברך עלייה א"ר אוושעיא נ"ש ובוצע ברך נאץ' הדא דתימא בתחלת אבל בסוף דמייס הוא חביב לו ר' יוחנן [אמר] אין עבירה מצוה ר' יסא אמר אין עבירה מצוה א"ר איליה אלה המצות אם נשיתם כמצותן הרי הן מצות ואם לאו אין מצות עכ"ל. והכי איתא בתלמוד דידן פ"ק דסנהדרין ר' יעקב אומר: הרי שגול טאה של חיטין וכו' אין זה מברך אלא מנאץ ומיתתי לה פרק הגול קמא הא למדת כי מצוה הבאה בעבירה אינה מצוה

סימן כא — מצות פריה ורבייה במזוז

וצ"ל) הקשה על המנ"ח ודחה תירוץו וקיבלה את תירוץ המהרי"ט אלגאי. בש"ת הר צבי (אה"ע סי' א) מתרץ בדרך אחרת ז"ל: "הנה מבואר בדברי הרא"ש, דלאחר שהעמיד בן ובת לא זו בלבד שכבר יצא ידי חובתו, אלא שאין נכלל עוד באזהרת עשה זו, ודינו Caino מצווה בפריה ורבייה. ולפי זה, יתכן דמי שהעמיד בן ובת גם בלי קיום מצוה, כגון שנולדו לו קודם שנתניין, אין מוקם למצוה זו שתהול עליין, דכן היה תנאי המצווה שלא נאמרה מעיקרא אלא על מי שלא העמיד דורות, אבל זה שהעמיד דורות אף بلا קיום מצוה לא כלל באזהרת עשה זו ואינו מצווה בה. ומה שאמרוadam היו לו בניים בגנותו ונתניין יצא ידי פריה ורבייה, אין הכוונה שקיים מצות עשה זו, אלא ככלומר שקיים פריה ורבייה, **שנחתה אינה מוטלת עליון מצוה זו.**" ואם נאמר כן, מיוشب מה שהקשה [ההרי"ט אלגאי] למה יוצא יד"ח במזוזה, הא הרי מצוה הבאה בעבירה. דרי"ל לפי שהחיזוב במצוה לא תליא בקיים מצות עשה, ואף שלא קיים שום מצווה אבל העמיד דורות לא רמייא עליון מצות עשה דפריה ורבייה, וכיים פריה ורבייה לא במצוה אלא בפונעל בלי המצוה, ומיוشب הכל בפשיטות". ולדעתו ביתא האיסור אינה מבטלת את המצוה כיון שיכול להיפטר ממנה אף ללא קיומה אלא בהעמדת דורות.

ו. בש"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קפח) תרע' כק: "ובדבר קושית המנתחת חינוך איך יוצא במזוזה ידי פריה ורבייה הא הוא מהב"ע בארותי בפשיטות שמזכות פריה

אף שספר חסידים חולק. ומסיק שם המזוז חי אחר אביו יצא בכך. ומסיק לבני ממזוז עצמו: "ההמזר פשות בעניין שחייב בפ"ז. גם ראה לדבר מותלמוד ערוך בסוטה (כ"ו) אשת ממזוז לממזוז שורתה. פשיטה מ"ד אפושי פטולין לא ליפורש²". ד. **ההרי"ט אלגאי בהלכות בכוורות** (פ"ח סי' סה [הרואה], ז) מביא את הירושלמי על שתי גירסאותו ומצין שהרי"ף הרמב"ם והרא"ש השמיטו את הירושלמי. ומקשה הלא זו מצוה הבאה בעבירה. ומעלה אפשרות שבא על על העשרה בשוגג ואז אין זו מצוה הבאה בעבירה ודוחה סברא זו, ומעלה את הסברא שהירושלמי מדבר שבא עליה באונס, ולכן הרי"ף הרמב"ם והרש"ע לא הביאו. ונשאר בדעה זו ו מביא את הרدب"ז שהובא לעיל.

הcheid"א בברכ"י (אה"ע סי' א אות יב) מביא את הדברים שכתבנו לעיל, ו מביא שההרי"ש כתב שיוצא י"ח, וחולק על הבית שמדובר שימוש שאינו יוצא בכלל אופן במזוז. וכן מביא בשור"ת יוסף אומץ (סי' צד).

ה. **האחרונים התרצזו בתירוץ השאלה** מדוע אין זו מצוה הבאה בעבירה. המנתחת חינוך (מצ' א אות ח) תרע' עפ"י סברת האחוריים שהוי מצוה הבאה בעבירה רק אם בשעת המצווה עושה את העבירה וכך המצוה היא הבנים והביאה היא רק הקשר מצוה. ו מביא את מהרי"ט אלגאי שהרו"ד לעיל. ונשאר בצד' עך יוצאה י"ח בכך שמדובר פטולים בישראל. וב'חובנות של מצוה' (לורה"ג האדר'ת

2. עי' במנחת חינוך (מצ' א אות כב) שדן בכך.

חובל נחלתו

ר"ח בولد ממזר להרבות ממזרין בישראל. עיין זה בשיריו קרבן בירושלמי יבמות שם ד' ר'ג נ"א, שכתב סברא כמה שקיים זה מחות פריה ורבייה, משום שהרי יכולים ממזרים ליתר כדעתם בקדושיםן (ד' ס"ט ע"א). لكن קיים זה פריה ורבייה, נ"ש, דשם בקדושיםן תניינו יכולות ממזרים ליתר כיitz, מזור שנשא שפחה הولد עבר שזררו נמצא הבן בן חורין, וכן נפק ברכבת"ס (פט"ז מה' איסורי ביאה ה"ד) ובש"ע אה"ג (טמן ד' סיע' כ') דמזור נשא לכתחילה שפחה שקיבלה עליה מחות וטבלה לשם עבדות להתריר בינוי שששתחררו ורשו מותרים בישראל, נ"ש, ולא יתיחס אחריו המזור כלל, דהוא משומך בבניו בענין שייתיחסו אחריו אבל בינוי דרך בינוי אף שייתיחסו אחריו דידה מ"מ קיים בזה מחות פריה ורבייה, והמזור באמות לא יקיים זה מחות פריה ורבייה". ולפי הסברו אמנים אינו מקיים מחות פריה ורבייה אבל נפטר ממנה ע"י בני בינוי.

ועי' בשורת ביע אומר (ח"ב, אה"ע סי' א אות יא) שפלפל בתירוצי האחרונים.

מסקנה
יוצאים י"ח מחות פריה ורבייה בהולדת
ממזר.

ורביה שוויצא בן ובת אוינו כשאר קioms מצואה שוויצא בהן דהא קioms המצואה אינו תלוי בו דאיינו בידו והמצואה על האדם שייך רק על הנישואין והבירות שזה הוא בידן, ונמצא שבן ובת הוא רק הזמן שנטפר מנישואין וביאה ונ"ז אין שייך ענין מהב"ע דכיוון דעתך פ יש לו בן ובת אוין לחיבתו יהנה. ומטעם זה ניחא הא דנטפר לר' יוחנן בבניהם שהוא לו כשהיה עכו"ס ביבמות דף ס"ב אף שלא היה אז בר חיו בא וכ"כ בבניהם שהיה לאדם כשהיה שוטה ונתפקח שגム לר"ל נפטר בהם אף שלא היה בר חיו בא וששהар מחות כה"ג שנשהה בשטותו לא יצא וצריך לחזור ולנשאותם כשתפקח כשנוד אפשר ליה לקרים דבריה ורביה כוון שבן ובת הוא רק שלאווש כזה לא חייבה תורה בנישואין ובירות הרי עכ"פ יש לו בן ובת ואין לחיבתו אף שבאו לו שלאל בקיים מצואה".
ו"כ אף לדעתנו קיום המצואה אינו בידו ובן ובת הם "שיעור" לקיום המצואה, וכיון שיש לו בן ובת יצא י"ח המצואה ע"פ שנוצרו בעבירה.
בשורות ציץ אליעזר (ח"ד סי' טז פ"ה אות ה) מביא תירוץ אחר: "ובלא"ה צע"ג איך יוצא י"ח בין כזה שמרבה פסולים בישראל דאפילו בא על הגירות הוא הولد ממזר ואם ישא המזור שפחה יהא הولد עבד ובת דידה אולין ולא יתיחס אחריו כלל ואינו בנו לשום דבר. א"כ צ"ע מאייך יוצא